

13. Odpoveď dočasne povereného ministra financií Slovenskej republiky E. Hegera na interpeláciu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky M. Suju podanú 30. marca 2023 vo veci arbitrážneho konania

KANCELÁRIA PREDSEDU NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY		
Dátum zaevidovania: 24-04-2023		
Číslo spisu: 72ERS-140-1/2023		
Listy: 1/15	Prílohy:	
RZ	ZH	LU

Bratislava 20. apríl 2023
Číslo: MF/006390/2023 -112

Vážený pán poslanec,

v súvislosti s Vašou poslaneckou interpeláciou Vám v zmysle § 130 Rokovacieho poriadku Národnej rady Slovenskej republiky zasielam nasledovnú odpoveď.

K otázke č. 1:

Arbitrážne konanie je momentálne v tzv. zisťovacej fáze. Dňa 31.marca 2023 podalo Ministerstvo financií Slovenskej republiky („MF SR“) v mene Slovenskej republiky „Counter-Memorial“ ako odpoveď na „Memorial“ žalobcu zo dňa 30. septembra 2022, v ktorom sa MF SR vyjadruje k tvrdeným skutočnostiam a jednotlivým obvineniam žalobcu. Ďalšou procesnou fázou bude tzv. „povinné predkladanie dokumentov“ („Document production request“), ktorých predloženie nariadi arbitrážny tribunál a ktoré sú v zmysle investičnej dohody a arbitrážnych pravidiel Slovenská republika a žalobca povinní sprístupniť. Následne bude mať žalobca možnosť vyjadriť (predbežne stanovený dátum podania je 15. september 2023) sa vo forme „Claimant's Reply“ k tvrdeniam a dôkazom Slovenskej republiky v „Counter-Memorial“. Slovenskej republike bude rovnako umožnené vyjadriť sa (predbežne stanovený dátum podania je 8. december 2023) k dodatočným pripomienkam žalobcu, a to vo forme „Respondent's Rejoinder“. Pojednávanie je naplánované v termíne 1.-7. február 2024. Priebeh arbitrážneho konania je verejný vrátane jednotlivých podaní, ktoré sú priebežne zverejňované tribunálom na oficiálnej stránke Medzinárodného centra pre riešenie investičných sporov (<https://icsid.worldbank.org/cases/case-database/case-detail?CaseNo=ARB/21/51>).

K otázke č. 2:

Americká spoločnosť Discovery Global LLC žiada od Slovenskej republiky kompenzáciu vo výške 568,2 miliónov USD. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že 98% spotreby ropy a zemného plynu na území Slovenskej republiky zabezpečuje dovoz z iných krajín, doposiaľ neboli preukázané žiadne, resp. len minimálne zásoby ropy a zemného plynu, preto je rozvoj ťažby uhľovodíkov v našich podmienkach veľmi nepravdepodobný. Do úvahy pritom treba brať nielen potenciálne rezervy, ale aj ekonomickú efektivitu prípadnej ťažby. Skutočné dôvody neúspešnej realizácie prieskumných vrtov majú významný vplyv na vznik škody, a teda aj výšku kompenzácie v rovine reálnych nákladov a ušlého zisku. Samotná spoločnosť Discovery Global LLC vo svojom verejne prístupnom podaní „Memorial“ uvádza svoje reálne náklady na konci roka 2014 vo výške 18 miliónov USD.

K otázke č. 3:

Obhajoba Slovenskej republiky je stavaná na štyroch základných pilieroch. Neúspech projektu spoločnosti Discovery Global LLC spôsobilo najmä to, že jej dcérska spoločnosť Alpine Oil and Gas („AOG“):

- a. nezískala všetky povolenia potrebné pre svoje geologické práce

Právny poriadok Slovenskej republiky vyžaduje viaceré povolenia a súhlasy potrebné pred uskutočnením prieskumu a ťažby ropy a zemného plynu. V prvom rade je potrebné, aby osoba podala žiadosť na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky („MŽP SR“) o vydanie geologického oprávnenia a návrh na určenie prieskumného územia. Držiteľ prieskumného územia predkladá MŽP SR do 3 mesiacov od určenia prieskumného územia alebo do 30 dní pri akýchkoľvek zmenách geologický zámer a zároveň žiada orgán ochrany prírody o záväzné stanovisko. Následne je zhotoviteľ geologických prác povinný dohodnúť s vlastníkami nehnuteľností rozsah, spôsob vykonávania a dobu trvania geologických prác. Ak však súhlas nie je možné získať, zhotoviteľ má k dispozícii ďalší postup, ktorý mu umožňuje požiadať MŽP SR o povolenie užívať pozemok aj bez súhlasu vlastníkov, pokiaľ preukáže, že je to vo verejnom záujme. Držiteľ prieskumného územia je ďalej povinný ohlásiť vykonávanie geologických prác Štátnemu geologickému ústavu Dionýza Štúra najneskôr v deň ich začatia a zároveň ohlásiť činnosť vykonávanú banským spôsobom obvodnému banskému úradu najneskôr osem pracovných dní vopred. Následne sa predkladá strategický projekt príslušnému okresnému úradu, ktorý pri vrtoch hlbších ako 600m vykoná zisťovacie konanie. Pokiaľ dospeje k záverom, že plánovaná činnosť má významný vplyv na životné prostredie vydá rozhodnutie ukládajúce povinnosť podstúpiť plné posúdenie vplyvov navrhovanej činnosti („veľká EIA“). Zároveň zdôrazňujeme, že samotné vykonanie prieskumných prác nezakladá právny nárok na banské oprávnenie, ktoré je nevyhnutné pre následnú ťažbu. Na povoľovacích procesoch sa podieľajú ústredné aj miestne orgány štátnej správy a v niektorých prípadoch aj orgány samosprávy.

b. nesprávne pochopila slovenský legislatívny rámec

Uvedené možno vyvodiť z nasledujúcich príkladov konania spoločnosti:

- i. Podľa § 29 ods. 3 zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach („Geologický zákon“) je zhotoviteľ geologických prác povinný dohodnúť s vlastníkom nehnuteľností rozsah, spôsob vykonávania a dobu trvania geologických prác. Povinnosť zabezpečiť súhlas vlastníkov pozemku teda zákon ukladá výlučne zhotoviteľovi geologických prác. Ak však súhlas nie je možné získať, zhotoviteľ má k dispozícii postup podľa § 29 ods. 4 a 5, ktorý mu umožňuje požiadať MŽP SR o povolenie užívať pozemok aj bez súhlasu vlastníkov, pokiaľ preukáže, že je to vo verejnom záujme. Spoločnosť AOG však tento postup v lokalitách Smilno a Ruská Poruba neuplatnila a namiesto toho sa zapojila do mnohých súdnych sporov s vlastníkami pozemkov napriek tomu, že MŽP SR uviedlo do rozhodnutia o predĺžení prieskumného územia ako jednu z podmienok vykonávania geologických prác povinnosť postupovať pri vstupoch na pozemky v zmysle tohto ustanovenia. Keďže spoločnosť AOG neuplatnila správny postup podľa § 29 Geologického zákona, nie je možné vyvodzovať zodpovednosť štátu za neumožnenie prístupu k pozemkom.
- ii. S cieľom zjednodušenia si získania prístupu k pozemkom spoločnosť AOG odkúpila od jedného zo spoluvlastníkov podiel na pozemku v Smilne, na ktorom sa nachádzala poľná cesta. Týmto konaním však bolo porušené predkupné právo ostatných spoluvlastníkov, ktorí majú prednostné právo byť oslovení pri predaji podielov. Uvedené viedlo k napadnutiu neplatnosti kúpnej zmluvy pred súdom, čo zároveň umožnilo jednému zo spoluvlastníkov požiadať a vydanie predbežného opatrenia, ktorým sa zakázalo spoločnosti AOG vstupovať na predmetný pozemok. Súdny spor o porušenie predkupného práva viedol následne k neschopnosti realizovať prieskumnú vrty. Predbežné opatrenie vydané z dôvodu vlastného pochybenia má podľa AOG predstavovať odmietnutie spravodlivosti. Snaha obísť predkupné právo spoluvlastníkov však poukazuje na neznalosť právnych predpisov.
- iii. V čase platnosti predbežného opatrenia zakazujúceho vstup na predmetný pozemok sa spoločnosť AOG v odvolaní nebránila tým, že sa jedná o verejnú účelovú komunikáciu a tento argument začala presadzovať až následne. Z uvedeného vyplýva, že ani samotná spoločnosť

AOG v tom čase nepovažovala poľnú cestu za verejnú účelovú komunikáciu, a teda nie je možné dávať na zodpovednosť štátu následky vychádzajúce z vlastného pochybenia zistenia si skutkového stavu.

- iv. Spoločnosť AOG nepožiadala Lesy SR o predĺženie nájomnej zmluvy pozemku v katastrálnom území obce Krivá Ofka včas. Podľa nájomnej zmluvy bola spoločnosť AOG povinná požiadať o jej predĺženie najneskôr jeden mesiac pred uplynutím jej platnosti. Z dôvodu omeškania lehoty a nesplnenia podmienok nájomnej zmluvy zapríčinenými vlastným pochybením nemôže spoločnosť AOG odvodzovať porušenie bilaterálnej dohody a argumentovať neochotou Slovenskej republiky pri vybavovaní ich žiadostí.
- v. Spoločnosť AOG dvakrát pokúsila dostať do lokality v Ruskej Porube, no neúspešne odvolávajú sa na problémy s aktivistami. Na základe tvrdení v interných dokumentoch sa teda spoločnosť AOG rozhodla pozastaviť ďalšiu činnosť a ukončiť pomer s advokátom, čo nasvedčuje nespokojnosť s ich právnym poradenstvom.
- vi. Dňa 21. októbra 2016 bola prijatá novela zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov („Zákon o EIA“), ktorým sa stanovila povinnosť vykonať zisťovacie konanie pre všetky vrty od 600m, nie len ťažobné. Začiatkom roku 2017 si spoločnosť AOG uvedomila, že bez istej formy dialógu s miestnym obyvateľstvom nie je možné vykonať plánovanú činnosť. V nadväznosti na uvedené sa zorganizovali viaceré stretnutia, na základe ktorých bolo navrhnuté kompromisné riešenie, spoločnosť AOG mala vykonať zisťovacie konanie pre každý z plánovaných vrto a aktivisti ukončiť protesty v lokalitách prieskumných vrto. Dotknutá verejnosť využila svoje právo predkladať stanoviská a pripomienky k navrhovanej činnosti, ktoré následne zohľadnili okresné úrady v rozhodnutiach, v ktorých dospeli k záveru, že realizácia prieskumných vrto má významný vplyv na životné prostredie a nariadili vykonať veľkú EIA. Je dôležité zdôrazniť, že samotné rozhodnutia okresných úradov nebránili spoločnosti AOG pokračovať v plánovanej činnosti a ona sama sa rozhodla skončiť s projektom potom, čo zistila, že je potrebné vykonať veľkú EIA a uvedomila si, že nemá dostatočný kapitál. Teraz navyše tvrdí, že podávaním stanovísk a pripomienok aktivisti porušili vzájomnú dohodu, dôsledkom čoho bola nariadená veľká EIA. Toto rozhodnutie taktiež považujú za nekonzistentné a v rozpore s tvrdením MŽP SR, že novela Zákona o EIA sa na ich činnosť nevzťahuje. Pokiaľ však spoločnosť AOG požiadala o vykonanie zisťovacieho konania, musela si byť vedomá, že cieľom aktivistov je posúdenie vrtných činností z hľadiska vplyvu na životné prostredie príslušnými úradmi, a teda logicky budú mať záujem na podávaní pripomienok. Zároveň je ich vlastným pochybením, že si neuvedomili skutočnosť, že dobrovoľné vykonanie zisťovacieho konania nevyplýva z nariadenia veľkej EIA, pokiaľ je to potrebné.

c. nezískala tzv. social licence na geologické práce pred začatím činnosti

Obsah tohto konceptu sa tvoril postupne v priebehu medzinárodných arbitráží týkajúcich sa najmä ťažby nerastných surovín v štátoch Južnej Ameriky, ktoré viedli k protestom s miestnym obyvateľstvom. Arbitrážne tribunály si postupne začali osvojovať koncept tzv. spoločenskej licencie, ktorá sa dá charakterizovať ako neformálna spoločenská dohoda týkajúca sa prijateľnosti alebo legitímnosti prevádzky podniku alebo odvetvia z pohľadu miestnych zainteresovaných strán. Pojem „social licence“ predstavuje prijatie a schválenie projektu, resp. pokračujúcu prítomnosť investora miestnym obyvateľstvom, a to nad rámec formálnych povolovacích procesov. Vytvára a udržuje sa postupne, kedy si spoločnosť pomaly buduje dôveru s komunitou, v ktorej pôsobí rovnako ako aj s ostatnými zainteresovanými stranami pri rešpektovaní ich kultúrnych, prírodných a sociálnych osobitností.

Spoločnosť AOG od začiatku neprejavovala záujem komunikovať s miestnym obyvateľstvom a pristúpila k tomuto kroku až v období, kedy bola nedôvera a nespokojnosť obyvateľov príliš veľká, k čomu rozhodne prispelo aj arogantné vystupovanie spoločnosti. Slovenská republika poukazuje na nevyhnutnosť každého zahraničného investora rešpektovať záujmy miestnych obyvateľov a ostatných zainteresovaných strán, pričom skutočnosť, že spoločnosť nezískala „social licence“ nie je možné považovať za pochybenie štátu.

d. neprilákala kapitál, ktorý potrebovala na uskutočnenie geologických prác

Realizácia prieskumných vrtov je bezpochyby nákladný proces. Spoločnosť Discovery Global LLC sama uviedla, že náklady na jeden prieskumný vrt predstavujú približne 1,9 milióna EUR. V roku 2006 získala pôvodná spoločnosť Aurelian Oil & Gas povolenia na prieskumné územia na nasledujúce 4 roky. V tomto období predovšetkým skúmali historické dokumenty o realizácii prieskumných prác, pripravovali čiastkové správy a vykonali 2D seizmologický prieskum. V roku 2010 spoločnosť požiadala o predĺženie povolení o ďalšie 4 roky, no ani v tomto období sa jej nepodarilo identifikovať konkrétne lokality prieskumných vrtov, čo spôsobilo masívny pokles ceny akcií. V apríli 2014 získala spoločnosť Discovery Global LLC 100% podiel v spoločnosti AOG a začala hľadať kapitál potrebný na realizáciu prieskumných vrtov. Zároveň požiadala o predĺženie povolení o ďalšie 2 roky a zmenšenie jedného z prieskumných území. V polovici roka 2014 sa im konečne podarilo identifikovať lokality 3 prieskumných vrtov. Tieto snahy však boli od začiatku sprevádzané dramaticky klesajúcimi cenami ropy v roku 2014, rovnako ako aj klesajúcou ochotou investorov pri schvaľovaní rozpočtu. V dôsledku neúspešných pokusov realizovať prieskumné vrtv sa jeden z hlavných akcionárov, ktorý financoval projekt, spoločnosť JKC, rozhodol stiahnuť z plánovaného projektu. Spoločnosť AOG následne vrátila dve povolenia na prieskumné územia a požiadala o zmenšenie tretieho. Na základe uvedeného považuje Slovenská republika za zrejmé, že napriek dlhoročným pokusom by spoločnosť AOG nezískala žiadne kapitálové investície, ktorými by mohla financovať projekt.

K otázke č. 4:

Vecne príslušným organizačným útvarom MF SR v otázkach medzinárodných investičných arbitráží je odbor špecifických právnych záležitostí pod vedením JUDr. Ing. Andrey Holíkovej, ktorý zabezpečuje obhajobu Slovenskej republiky. Odbor spolupracuje s externou advokátskou kanceláriou Squire Patton Boggs a jej arbitrážnym tímom vedeným pánom Stephenom Anwayom. Rozhodnutie o zastupovaní bolo uskutočnené pánom ministrom Matovičom na základe odporúčania odbornej komisie MF SR (členom odbornej komisie je aj zástupca tretieho sektora).

S pozdravom

Vážený pán

Miroslav Suja
poslanec
Národná rada
Slovenskej republiky
Bratislava

